

ПРЕПОРЪКИ

НА АСОЦИАЦИЯ НА ИНДУСТРИАЛНИЯ КАПИТАЛ В БЪЛГАРИЯ

КЪМ ДЪРЖАВНИЯ БЮДЖЕТ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ ЗА 2019 Г.

Законът за държавния бюджет е фундаментална законодателна норма, в която намират отражение възприетите от парламентарното мнозинство и излъченото от него правителство политики в различните сфери на обществено - икономическия живот и по отношение на функционирането на държавния апарат. Държавният бюджет е финансов инструмент за правене на политики и постигане на цели от общонационално значение. От тази гледна точка, Асоциация на индустриалния капитал в България (АИКБ), представя своите препоръки към проекта на Бюджет 2019 г., с цел осигуряването в неговата структура на финансирането на политики за подобряване на бизнес средата и осигуряване на икономически растеж на България.

Продължаващата тенденция за растеж на българската икономика трябва да бъде подкрепяна посредством провеждането на адекватни политики с инструментариума на Държавния Бюджет.

Асоциация на индустриалния капитал в България предупреждава, че въпреки благоприятната икономическа обстановка, през 2018 г. българската икономика няма да може да надхвърли бариерата от 4 % икономически ръст, който в никакъв случай не е достатъчен и догонващ за развиваща се икономика. Това се дължи на задържащите фактори на вътрешната среда, произтичащи от твърде бавното и пасивно провеждане на редица политики и реформи в сферата на пазара на труда, пенсионното осигуряване, трудово-медицинската експертиза, съдебната система, административната реформа и електронното управление, сигурността, енергетиката, образованието. По тази причина АИКБ препоръчва Бюджет 2019 г. да бъде изготвен така, че да осигури инструменти, стимули и условия за ускоряване на така нужните реформи в редица сектори. Това е изключително важно, особено предвид сигналите за завършване на икономическия цикъл на растеж на световната икономика и предвестниците на нова финансова криза, като: рекордни равнища на задлъжнялост в световен мащаб, започналата „митническа война“ в световната търговия и други. АИКБ приканва Бюджетът да бъде разумно ползван като действителен инструмент за хеджиране на глобалните рискове и максимално оползотворяване на вътрешните възможности. Това е необходимото условие, което би позволило ръстът през 2019 г. да надхвърли 4 %.

1. Политиките, свързани с човешките ресурси, излизат на все по-преден план.

1.1. Недостигът на кадри за индустрията е основният възпиращ фактор, който пречатства надхвърлянето на 4 % ръст на БВП.

Справянето с този проблем е изключително важно, тъй като България се нуждае от постигането на по-бързи темпове на растеж, за да преодолее стигмата на най-бедната държава в Европа. Безработицата продължава да намалява и достига нива, които вече оказват допълнителен натиск върху българската икономика. Работодателите еднозначно посочват липсата не само на квалифициран, но на какъвто и да е човешки ресурс, като основен проблем за започване и развитие на бизнес. Планирането и ефективното изпълнение на адекватни мерки за активиране и включване в пазара на труда на неактивни и продължително безработни лица, както и облекчаване и улесняване на вноса на работна ръка от трети страни ще допринесе за преодоляване на този проблем, за насърчаване на производството и износа и за увеличаване на вътрешното потребление.

Демографските анализи и прогнози показват, че трябва да се очаква през следващите години заетостта да расте с по-бавни темпове. На практика, България не разполага с трудов резерв. Това налага формулирането и ефективното провеждане в тясно сътрудничество със социалните партньори на активни политики за насърчаване на заетостта, активиране на неактивни безработни лица, квалификация и преквалификация на работната сила и изисква предвиждането на съответни средства в Бюджета. За поредна година, АИКБ настоява за увеличение на средствата за активни политики за насърчаване на заетостта, чрез Националния план за действие по заетостта. Дρασичното увеличение на минималната работна заплата силно ограничава възможностите за интервенции на пазара на труда, чрез мерките и програмите на НПДЗ. Фокусът на средствата от държавния бюджет, насочени към увеличение на заетостта и намаляване на безработицата, трябва да е насочен към квалификация и преквалификация на работната сила, включително заетите за увеличаване на производителността им.

АИКБ смята, че трябва да бъдат предприети редица мерки за увеличаване на човешките ресурси в трудоспособна възраст, които да са насочени в 2 посоки: на първо място - реформа в пенсионната система и ускоряване на темпа на нарастване на пенсионната възраст за мъжете и жените и на второ място - облекчаване на административните процедури за внос на работна ръка от трети страни.

АИКБ отново се обявява срещу продължаващото вменяване на несвойствени за бизнеса социални разходи, като например:

- Първите три дни от обезщетенията за временна нетрудоспособност. Всъщност, в редица европейски държави те са за сметка на осигуреното лице и България следва също да възприеме тази практика;
- Платен отпуск за времето на ползване на отпуск по майчинство – АИКБ настоява да се приложи незабавно решението на Европейския съд, според което не се полага платен отпуск за времето на отпуск по майчинство;
- Допълнителното възнаграждение за прослужено време, т. нар. „класове“, определяни административно от МС;
- МОД и др.,
за отменянето на които АИКБ отдавна настоява.

АИКБ принципно не подкрепя никакви мерки за повишаване размера на социалните

помощи и обезщетения за здрави хора в работоспособна възраст. Те демотивират работната сила да се включи в пазара на труда, дезактивират и дезинтересират безработните и майките да започнат работа. Лошите трудови навици се срещат все по-често, а само 52 % от българите смятат, че могат да успеят с труд. И това е в момент, в който българският бизнес отчита дефицит и липса на работна ръка. Настоява изплащането на обезщетения за безработица да бъде обвързано с ангажимент за безработните лица да полагат сезонен труд в размер на поне един месец по време на селскостопанските кампании, като трудовия договор за полагането на подобен труд да не води до отмяна на правата за обезщетение.

1.2. Административното вмешателство при определянето на минималните и максималния осигурителен доход и на пазара на труда (каквато е практиката в момента при определянето на минималната работна заплата и класовете) води до сиви практики.

Това демотивира ниско квалифицираните кадри да се квалифицират и да увеличават производителността на работната си сила, а средно квалифицираните – да се развиват. АИКБ отново предупреждава, че повишаването на равнището на заетостта (особено на нискоквалифицираните кадри) би могло да се насърчи, ако се пристъпи към бипартитно договаряне на минималната работна заплата по браншове и бъдат премахнати минималните осигурителни прагове и доплащането за прослужено време (т.нар. “класове”).

АИКБ възразява категорично срещу обявеното предложение за повишаване на максималния осигурителен доход. Предупреждава, че подобна ненавременна и необоснована икономически мярка ще демотивира средно и висококвалифицираните кадри да работят в страната и ще провокира сиви практики. Увеличаването на тавана на пенсиите може да бъде направено без да се увеличава максималният осигурителен доход.

Отказът от административно определяне на МРЗ, класове, МОД и на политика по доходите като цяло би осигурило „изсветляване“ на трудовите правоотношения, включване в заетост на повече хора и възможности за допълнително нарастване на БВП. АИКБ настоява за нов подход при определянето на минималната работна заплата за страната - минималните месечни работни заплати и минималното заплащане за час да се определят чрез бипартитно колективно договаряне между браншовите (отрасловите) работодателски и синдикални организации. Договарянето да се извършва по икономически дейности, като по този начин то ще замени договарянето на минималните осигурителни доходи. За минимална работна заплата за страната би трябвало да се приема най-ниската минимална работна заплата от всички бипартитно договорени МРЗ.

1.3. Реформата в сферата на професионалното и висшето образование е изключително спешна необходимост.

България се нуждае от кадри с добро образование, по търсените от работодателите професии. В момента системата на висшето образование „произвежда“ кадри с квалификация, която не е търсена от пазара на труда и “свръх квалифицираните“ кадри с висше образование работят на работни места, които имат по-ниски образователни и квалификационни изисквания, което води до загуба на обществен ресурс в размер на 1.60 лв. за всеки отработен час.

Дори и веднага да влязат в сила всички искани от АИКБ промени в областта на

системата на образованието, то резултат би бил видим най-рано след пет години. Реформата в сферата на образованието е закъсняла и крайно належаща, поради това АИКБ настоява за предвиждане на съответните средства и механизми в Бюджет 2019 за:

- Съкращаване с 40 % на план приема във висшите училища, финансиран от държавния бюджет и привеждането му в тясно съответствие с потребностите на пазара на труда;
- Промяна на системата на финансиране на висшето образование и въвеждане на ангажимент за работа в страната за определен период на завършилите студенти – държавна поръчка;
- Осъвременяване на учебните програми и съкращаване на обучението по остарели и ненужни учебни дисциплини, както и намаляване на срока на обучение в бакалавърска степен до 3 години, при запазване на размера на финансирането;
- Промяна на процедурата за избор на ректори на висшите училища;
- Стипендии за обучение на студенти и ученици по дефицитни и непривлекателни професии, търсени на пазара на труда;
- Обвързване на докторантските стипендии с оценка на напредъка на работата им на всеки шест месеца;
- Въвеждане на опростени и приложими на практика договори за обучение чрез работа;
- Засилване на работата със семействата и децата от ранна възраст за привличане на техния интерес към технически и природо-математически специалности – включително посредством извънкласни кръжочни и други форми;
- Съкращаване на срока на средното образование до 11 клас посредством оптимизиране на учебните програми и премахването на ненужно дългите летни ваканции;
- Въвеждане на задължителна лятна практика за учениците от 8 да 11 клас, особено на тези, включени в професионално образование;
- Ползване на възможностите на кариерно ориентиране, менторство и наставничество.

1.4. АИКБ категорично подкрепя увеличаване на средствата в бюджета за сектор „Образование и наука“.

Образованието и научните изследвания с фундаментален и приложен характер са недофинансиран сектор. Акцентът в разходването на допълнителното финансиране следва да не е насочен само в увеличение на учителските заплати и издръжката на образователните институции, а приоритетно към техническите университети, професионалното образование, приложените научни изследвания, „защитените“ професии и държавни стипендии, с ангажимент за реализация на студентите в страната.

АИКБ би подкрепила и участвала в създаването и управлението на нов, съвместен фонд за финансиране на научни изследвания и авангардни разработки с директно приложение в българската индустрия, който да замени компрометирания съществуващ Фонд за научни изследвания.

АИКБ би подкрепила осезаем ръст в средствата за култура, като се надява, че те ще бъдат разходвани ефективно и ефикасно. Изразява безпокойство и недоумение от системното неспазване на Закона за обществените библиотеки и Стандарта за библиотечно-информационно обслужване. В резултат използването на библиотечните фондове у нас е от най-ниските в ЕС - около 10% при около 60% в развитите европейски страни. Настоява в бюджет 2019 да се предвидят най-сетне адекватни на европейските норми (около 3 лв. на човек от населението)

средства за попълване на фондовете на библиотеките с книги и печатни издания.

2. Бюджетните приходи следва да се планират по-реалистично.

АИКБ одобрява и подкрепя тенденцията за поддържане на нисък дял на средствата от БВП, преразпределяни чрез държавния бюджет. По-голямата разполагаемост с финансови средства в бизнеса и населението несъмнено води до увеличаване на инвестициите от страна на бизнеса и увеличаване на потреблението от страна на населението, които към настоящия момент са доказано по-ефективни средства за осигуряване на икономически ръст в сравнение с държавните разходи. Ограничаването на преразпределението през бюджета е и стимул за повишаване на ефективността на държавната администрация и има антикорупционен ефект.

Планирането на бюджетните приходи трябва да бъде направено реалистично, като бъдат точно оценени всички фактори, които биха могли да повлияят на размера им. АИКБ смята, че през 2019 година положителен ефект върху бюджетните приходи ще има очаквания икономически растеж (около 4 %), увеличените трудови възнаграждения (10 % в бюджетната сфера и около 10 % в частния сектор), което ще окаже пряк ефект върху бюджета - с повече приходи от данъци върху доходите и косвен ефект - с по-голямо потребление и съответно - ръст на БВП. Положителен ефект за бюджета ще имат и по-високите приходи от мита, акцизи и ДДС заради очакваните по-високи цени на петрола и всички енергоносители, както и заради очаквания ръст на инфлацията.

Бюджетните приходи не трябва да бъдат подценявани, каквато практика има напоследък. Реалистичният подход при планиране на бюджетните приходи ще даде възможности в държавния бюджет да бъдат планирани допълнителни разходи за финансиране на политики и реформи, както и за подкрепа на икономическия растеж, чрез държавни инвестиции в инфраструктура и иновации. Подценяването на бюджетните приходи води до преизпълнението им и формирането на излишъци, които се харчат по усмотрение на правителството за разходи с ниска ефективност.

Изпълнителната власт трябва да продължи борбата със сивата икономика и контрабандата. Постигнатите резултати през последните години трябва да бъдат стимул за по-нататъшно ограничаване на данъчните измами, икономическите престъпления и неформалните практики. Изсветляването на икономиката е инструмент за увеличаване на бюджетните приходи и подобряване на бюджетното салдо.

Ефективен инструмент за повишаване на бюджетните приходи (а и подобряване на корпоративното управление) е и приватизирането на миноритарни дялове от държавни компании посредством тяхната продажба на Българска фондова борса.

Настоятелно призоваваме правителството да продължи усилията си в посока увеличаване на приходите посредством повишаване на събираемостта им и в оптимизиране на разходите и повишаване на ефективността и ефикасността им, като дори засили своите амбиции.

3. Поддържане на необходимите макроикономически показатели за приемането на България в ERM II.

АИКБ изразява своето безпокойство от размера на инфлацията за последните две тримесечия, както и от нейния увеличаващ се темп на растеж. Ако не бъдат взети мерки в

посока на ограничаване на размера на инфлация, България рискува в периода до приемането и в периода на престой в механизма ERM II да не отговори на формалните изисквания за приемане в еврозоната по отношение на инфлацията. За съжаление, заради валутния борд държавата ни на практика е лишена от инструментариума на монетарната политика и политиката на лихвените проценти. От друга страна, агресивната политика по доходите на правителството, което ежегодно административно увеличава МРЗ с над 10 % без да се отчитат възможностите на икономиката и изменението на производителността на труда, както и планираното увеличение на възнагражденията на заетите в бюджетната сфера, без да се планират и извършват реформи, води до повишаване на инфлационния натиск и риск от навлизане в инфлационна спирала.

АИКБ продължава убедено и последователно да подкрепя данъчната стабилност при ниски равнища на данъчните ставки и изменение на равнищата на осигурителните вноски за 2019 година в рамките на договореното между социалните партньори и държавата. Данъчната стабилност и предвидимост е един от основните фактори за привличане на инвестиции и за осигуряване на условия за икономически растеж. Заявеното запазване на размерите на ставките на всички данъци, осигуровки и такси, както и размерите и съотношенията на осигурителните вноски е добър сигнал към инвеститорите за предвидимостта и стабилността на данъчната система.

АИКБ настоява Бюджет 2019 да бъде балансиран. В период на икономически растеж трябва да се извършват реформи и да се увеличават резервите, които биха били нужни на икономиката при неизбежната и последваща икономическа криза, а не да се формират бюджетни дефицити, които да се финансират с нови държавни дългове. Правителството трябва да се стреми към номинално намаляване на нивото на държавния дълг. Това намаление би могло да бъде по-голямо, ако бюджета бъде планиран балансиран.

4. Належащи реформи, които могат да бъдат ускорени посредством Бюджет 2019.

4.1. АИКБ със съжаление отбелязва, че препоръката за реструктурирането и редуцирането на бюджетите на министерствата и ведомствата не е взета под внимание.

Продължава негативната практика да се удовлетворяват исканията на нереструктурирани сектори за повишаване на бюджетите им, без ясна визия и заявки за предстоящи реформи. Трябва да бъде направен функционален анализ и да се предприемат мерки за закриване на държавни структури с отпаднали, дублирани или затихващи функции. Увеличаването на издръжката на министерствата и ведомствата е без ясна визия за реформи и не съответства на заявеното от българското правителство намерение за съкращаване на държавната администрация, чрез централизация на еднотипови и дублирани административни дейности, както и за възлагане на административни дейности с цел финансова оптимизация и подобряване на качеството на услугите.

АИКБ смята, че следващите години са подходящ момент за реформа в държавната администрация и за съкращаване на човешки ресурси заети в държавния апарат. В период на възход на икономиката, в който във всички сектори на бизнеса се отчита дефицит и липса на кадри, освободените от държавната администрация служители ще бъдат наети от реалния

сектор, което ще подкрепи българския бизнес, ще облекчи държавния бюджет и няма да се отрази на нивото на безработицата в страната.

4.2. АИКБ отбелязва, че за поредна година внедряването на електронни услуги и създаването на функциониращо електронно управление драматично закъсняват и че на практика обхватът на електронните услуги е изключително ограничен, въпреки постоянно отделяните средства за целта.

АИКБ настоява да бъдат свързани основните бази данни в България, така че да обменят данни, с оглед ефективното прилагане на практика на ЗЕУ. Да бъде наложено държавната администрация да спазва законовите разпоредби и да не изисква от граждани или юридически лица повторно данни, които вече притежава или вече са предоставени в друга държавна администрация. Настояваме за формулиране и финансиране на политики за въвеждането на електронно правосъдие, електронно здравеопазване, цифровизация на кадастъра, изграждане на единна входна точка за подаване на годишните финансови отчети и т.н., както и за изпълнението на „пътната карта“ с фиксирани в нея конкретни дейности, изпълнители, отговорни институции и срокове за реализирането им.

Несъмнено внедряването на електронни услуги и създаването на функциониращо електронно правителство ще намали административната тежест на бизнеса и гражданите, ще ограничи корупцията и ще намали персонала в държавната администрация. Цели, които всяко правителство си поставя при изготвянето на държавния бюджет за следващата година и които вече 27 години не са постигнати.

4.3. АИКБ препоръчва в Бюджет 2019 да се включат разчети, които недвусмислено да показват развитие и реализация на конкретни реформи в здравноосигурителната система.

Всяка година при разискването на бюджета констатираме, че през последните години българското здравеопазване е неефективно, българската нация застарява и се влошава здравният статус на преобладаващата част от гражданите. АИКБ предупреждава, че увеличаването на разходите за медицински дейности и разходите за медикаменти не заместват реалните инвестиции в превенция и реформа в здравеопазването, нито необходимостта от точно определяне на държавната политика и модела на развитие на здравеопазването. Пледира за модел, при който инвеститорите ще печелят, когато хората не се разболяват и ще се ограничат преразходите на медикаменти и болнична помощ. Изказва своята загриженост за продължаващото влошаване на качеството на здравните услуги и за продължаващото изтичане на кадри извън страната.

АИКБ смята, че заплащането на извършените здравни услуги трябва да е функция на резултатите от проведеното лечение. Ефективността и ефикасността на здравно - осигурителната система ще се повиши, ако се създаде конкурентна среда и се демонополизира дейността на НЗОК. АИКБ настоява и да се продължи реформата в сектора, като се приватизират общинските болници.

АИКБ нееднократно е предупреждавала за нереалистично високия брой на пенсиите по инвалидност и отново апелира за предприемане на решителни действия. Настоява за продължаване на реформата в медицинската експертиза и експертизата на работоспособността,

за да се прекрати източването на средства от НОИ посредством получаване на инвалидни пенсии от работоспособни лица, както и болнични листа от здрави хора.

4.4. АИКБ се обявява категорично за намаляване на разходите за сектор „Вътрешен ред и сигурност” както като абсолютна стойност, така и като относителен дял спрямо БВП.

Настоява за редукция на бюджетите на първостепенните разпоредители в сектор „Вътрешен ред и сигурност”, предвид неизвършените реформи в сектора, които рефлектират в доказано неефективни и неефикасни разходи.

АИКБ настоява при увеличаване на разходите за отбрана, приоритет да има българската отбранителна промишленост там, където това е възможно, а където не е - да се ползва активно практиката на офсетни поръчки